

Boekbespreking: De Wesp

Theo Peeters

Sumner, S., 2022. De wesp. De geheimen van een onmisbaar insect. - Nieuw Amsterdam. 383 pp. ISBN 978-90-468-2680-5. Prijs: 27,99 euro.

Na al die bijnaandacht groeit inmiddels de populariteit van de sterk ondergewaardeerde wesp. Naast de bijenstichting is in ons land inmiddels eveneens een wespstichting.nl actief. Zij staan voor behoud en promotie van onze sociale wespsoorten en ter bestrijding van onnodige angst, haat en verdelging, lees ik op hun website. Een mooi doel en tevens een groot gat in de markt! In HymenoVaria 24 besprak ik nog het mooie boek over wespen van Eric Eaton (Peeters 2021) en onlangs verscheen een nieuw boek over 'De wesp'. Na zo'n goed wespjaar een welkom geschenk om je wat meer te verdiepen in de complexe wereld van de wespen. Want wespen zijn de stamouders van zowel bijen als ook van de sociale mieren. En we moeten deze drie groepen, waarvan de wesp veruit het talrijks zijn, wel in de juiste verhouding gaan beschouwen qua rijkdom aan vormen, soorten en levenswijzen. Dit nieuwe wespboek is geschreven door Seirian Sumner, hoogleraar aan het University College in Londen, een entomologe en gedragsecologe die zich veel met de evolutie van Hymenoptera, speciaal wespen bezighoudt. De welluidende oorspronkelijke titel van deze Engelse uitgave is: *Endless forms - The secret world of Wasps*.

Ik heb me bij het lezen van dit boek, met die kinderlijke Hollandse titel, meermaals gestoord aan



de slechte vertaling en slordige correctie van dit werk. Vertalers die niet even de moeite nemen om bijvoorbeeld ons wespboek (Peeters et al. 2004) of andere bronnen op internet te gebruiken voor de Nederlandse namen en die geen juist onderscheid maken in sectie, superfamilie, familie of subfamilie. Hadden ze wat vaker 'groep' gebruikt in plaats van 'familie' dan was dat gemis aan entomologische kennis makkelijk opgelost. Storend vind ik ook als elke wetenschappelijke naam voorafgaat met 'de' en bijvoorbeeld een zin begint met: 'De *Megascolia maculata*...', of 'De *Polistes* ...'. En hierop aansluitend, 'de' limonadewesp bestaat niet; limonadewespen noemen we de Duitse en gewone wesp van het genus *Vespula* die ons bezoeken op terrassen en andere plekken waar zoetigheden te verkrijgen zijn. De Nederlandse namen Duitse en gewone wesp vind je overigens niet eens terug in deze vertaling, alleen hun wetenschappelijke naam. Vooral in het eerste hoofdstuk, deel 1 'het probleem van de wesp', waarin de evolutie van de orde van de Hymenoptera wordt besproken, komen namen langs als 'werkwespen' (= werksters), 'jachtwespen' (= graafwespen), 'stuifmeelwespen' (= Masarinae of pollenwespen), 'hangwespen' (= Stenogastrinae of zweefwespen), 'vespine-plooiwespenkolonies' (= wespenvolken). En dan heb ik het nog niet eens over 'hellemieren', 'ijzeren-maagden mieren' en 'beestachtige mieren', vertalingen van de diversiteit

aan fossiele mientaxa beschreven door Boudinot et al. (2020). Dit alles ondanks het feit dat Kees van Achterberg wordt bedankt in de colofon van het boek. Overigens heeft Kees (schrift. meded.) geholpen bij specifieke vertalingsproblemen, maar hij heeft nooit een hoofdstuk gezien voor het boek uit kwam. Helaas heb ik de Engelse versie nog niet kunnen inzien en weet ik niet of ook de auteur zelf hier slordig is geweest. Maar och aan zulke minpunten wen je als het schrijftalent, de wijze, manier van presentatie, uitleg en de inhoud interessant is en boeiend blijft, en je meezuigt om het verhaal in één ruk uit te lezen. Eerlijk gezegd had ik na al die missers wel even moeite om door te lezen.

We hebben dan ook al een inleiding op het boek gelezen en na deel 1 wordt het boek verdeeld over nog eens 6 delen: de obsessies van de wespenfluisteraars, met elkaar samenleven, het spel spelen, aan tafel met Aristoteles, de natuurlijke ongediertebestrijders, de geheime bestuivers en de toekomst met wespen. Het boek besluit met een dankwoord, noten en een register. Die noten zijn hier overigens nauwelijks meer dan de opsomming van de gebruikte referenties.

Elk deel begint met een voorwoord als inleiding op de paragrafen die volgen. In deel 2 worden onder andere de jachtmethoden van o.a. *Philanthus*, *Ammophila*, *Sceliphron* en Pompilidae besproken, beschreven door oude wespenfluisteraars zoals Fabre, de Peckhams en Petrunkevitch, en afgezet tegen de achtergrond van onze huidige kennis. Die laatste fluisteraar, een Russische arachnoloog, was mij niet bekend. Hij beschrijft in 1926 in 30 bladzijden uitgebreid de jachtmethode van *Pepsis* versus *Tarantula*.

In deel 3 wordt 'de reis naar groepsvorming, geschreven door de evolutie en uitgevoerd door de wespen' gevolgd. Mary Jane West-Eberhard is de fluisterares die genoemd wordt. Hoe ontstaan koninginnen en werksters in een volk? En wat kun je daarvan terugvinden bij een voorouder zoals een solitaire urntjeswesp in Dorset? Antwoorden op deze vragen herinner ik me niet (meer). Deel 4 stelt de vraag waarom groepsvorming zich überhaupt ontwikkelt? Een vooral theoretisch deel over *Polistes*, Leo Pardi, 'Hamiltons rule', altruïsme, gezichtsherkenning, trophallaxis, touwtrek- en concessiemodellen, strategieën en flexibiliteit van gedrag. Deel 5 'Aan tafel met Aristoteles' vind ik een wat gekunsteld gesprek met Aristoteles over wespenvolken, wespennesten, arbeidsverdeling, hygiëne, sociale informatie, cognitie en leervermogen, ordehandhaving en de geheimen die we nog niet kennen van de sociale plooiwesp. Ook na deel 4 en 5 haakte ik af

om daarna de draad weer op te pakken. In deel 6 komen sociale wespen als biologische bestrijders en wespenlarven en -poppen als voedsel aan bod. Wellicht kunnen kleinschalige boeren, met name in ontwikkelingslanden, nog meer profiteren van samenwerking met lokale sociale wespen als culturele en biologische hindernissen worden geslecht. Maar zet nieuw wespenonderzoek hier voldoende op in? In deel 7, het laatste deel, passeert een allegaartje van voorbeelden van relaties tussen wespen en planten en hun bijdrage aan de bestuiving, zoals vijgenwespen (Agaonidae), Masarinae (pollenwespen), orchideeën en wespenverleiding, etc. Niet echt sterk als laatste deel van een boek over voornamelijk sociale wespen. En tenslotte wordt in een nawoord de toekomst met wespen besproken. Met als wensvraag van de schrijfster: 'Dat de bij een mensenvriend is weten we. Kan de wesp ook zo'n mensenvriend worden?'

Mijn ideale wespenboek is een combinatie van eigen ervaringen, historie en werk van andere onderzoekers, mooie portretten van wespen en hun liefhebbers geschreven in de vorm van een boeiend verhaal. En ook ben ik altijd erg nieuwsgierig naar nieuwe informatie, inzichten. De eigen ervaringen van de schrijfster komen in dit boek slechts sporadisch langs. Tellingen, tabellen, schema's of andere illustraties zoals tekeningen en foto's ontbreken in dit boek, op één foto na van Fabre boven zijn observatiekoepels. Over de levenswijzen, soorten- en vormenrijkdom wordt verteld, zonder beelden. Voor de gevorderde wespenliefhebber, zoals ikzelf, duikt er in dit boek slechts hier en daar nieuwe informatie op, zoals over geofagie van nesten van urntjeswespen en stigmergie bij nestbouw van sociale dieren. Maar bovenal heb ik het boek ervaren als een samenstelling, af en toe een allegaartje. Had de schrijfster zich maar beperkt tot de sociale wespen en hun gedrag, hun ecologie, evolutie, hun relaties met mensen en andere (zoog)dieren, en hun talrijke andere geheimen. Wespen, een van de meest diverse groepen van landdieren op aarde, hebben met dit boek een nieuwe auteur erbij die diverse van hun geheimen beschrijft. Maar ik vrees dat met dit informatief geconstrueerd leesboek de meeste lezers niet meer mensenvriend zijn geworden van de limonadewespen. Voor de massa blijven ze misbaar! Misschien dat een enkeling bij een volgende ontmoeting 'even blijft staan, glimlacht en hen waarderend toeknikt'.

Literatuur

Boudinot, B.E., V. Perrichot & J.C.M. Chaul, 2020.

+*Camelosphecia* gen. nov., lost ant-wasp intermediates

- from the mid-Cretaceous (Hymenoptera, Formicoidea).
- ZooKeys 1005: 21-55.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans,
W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H.
Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit &
H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van
Nederland (Hymenoptera: Aculeata). - Nederlandse
Fauna 6, NNM Naturalis Leiden, KNNV Uitgeverij
Utrecht & EIS-Nederland Leiden, 507 pp.
- Peeters, T., 2021. Boekbespreking: Wasps. -
HymenoVaria 24: 107-108.
- Wespenstichting <https://wespenstichting.nl> [geraadpleegd
5 augustus 2022]